

Makkerredning – eller T-redning

En af grundpillerne for sikkerheden er at kunne udføre en overbevisende makkerredning på omkring et minut.

Nogle lærer bedst ved at prøve i praksis, og andre vil have gavn af både at kunne læse sig til øvelsen og udføre den. Det kræver øvelse (især i bølger) at få makkerredningen til at køre som smurt – og den skal holdes ved lige, så den sidder lige "i cockpittet" hele året rundt

Af Niels Chr. Hansen, tekst og fotos

Ved råbet "mand overbord", "kæntring", lyden af klap på kajakbunden eller flere stød i nødføljeten giver det et sug i de fleste roeres maver, og de begynder at kigge sig rundt for at se, hvor ulykken er sket. Der er ingen grund til at overveje, om andre er nærmere den forulykkede – mere end én redder er en god sikkerhed, blot man ikke klemmer den forulykkede mellem flere kajaker i det oprørte vand.

T-redningen kan udføres med flere små variationer, og den bør være genstand for forbedringer hele tiden, så vi ikke gror fast i, at "sådan er det bare".

Kæntring

Når du først er blevet opmærksom på en kæntret roer, skal du give dig tid til at overskue situationen. Skab først mundtlig kontakt til den kæntrede, så du sikrer dig, at han/hun opfatter, hvad du siger, og så vedkommende ikke i panik giver sig til at gribe ud efter dig (det ufrivillige møde med vandet kan have en dramatisk effekt på alle).

Spørg om den kæntrede er ok og er klar til at få hjælp. Du skal også sikre dig, at vedkommende har godt fat i sin båd og pagaj, for uden dem skal du rundt at samle udstyr på havet med en forulykket på dit dæk eller hængende under forstavnen. Fra dette tidspunkt er det redderen, der har kommandoen og styrer slagets gang ved hjælp af korte, klare instrukser til den forulykkede. Det betyder også, at selv om den forulykkede selv mener at vide bedst, hvad der skal gøres, så er det dig, der bestemmer – og du må forkaste hans forslag eller handlinger, hvis de ikke svarer til det, du vil – de kan have udspring i den kæntredes egen forvirring.

Du må gerne opfordre den kæntrede til at tage aktiv del i redningen. Bed ham for eksempel om at vende sin kajak for dig, så cockpittet er øverst og bunden nederst. Det gøres lettest ud for cockpittet ved at gribe fat i karmen og snurre den rundt i vandet. På den måde får du en lettere opgave, når du skal have fat i håndtagene (toggles) for at trække båden op til tømning. Bed også den forulykkede om at holde fast i sine dækslinjer, så I ikke kommer fra hinanden under de kommende manøvrer. Hvis den kæntrede kan se, at der vil gå nogle minutter, før redningen når frem, er det en god ide at "vandre" med sine hænder på dækslinjerne til kajakkens for- eller bagende, hvor man hænger sig som et dovendyr under båden – og med pagajen strittende op i luften, så man er synlig selv i høj sø.

Første kontakt

Grib fat i håndtaget i den kæntrede kajaks forende – eller i dækslinerne nærmest. Det er ikke afgørende, hvordan du nærmer dig den forulykkede. Vind og bølger har større magt end du, så ro direkte til stævnen eller det, der er nærmest, og grib fat. Fra dette øjeblik må du ikke under nogen omstændigheder give slip på kajakken, som ellers vil fjerne sig med vind og bølgers hjælp. Du kan bruge den kæntrede kajak til støtte for din arm og overkrop, for der er stadig stor opdrift og flydeevne selv i en kæntret båd.

Mens du støtter dig, skal du have din pagaj stuvet af vejen med én hånd: Enten skal pagajen sættes fast under forenden af dine egne dæksliner og fæstnes til endnu et punkt nær dit eget cockpit (altså to fixpunkter). Eller også kan du midlertidigt klemme den fast under din redningsvests underkant, så den holdes ned mod cockpitkarmen, mens du arbejder let foroverbøjet

Hvis den forulykkede ikke selv har været i stand til at bringe sin kajak på ret køl, gør du det ved at sætte en hånd på bådens køl og trække rundt med den anden hånd i en af dækslinerne.

Bring person og båd i stilling

Den kæntrede ligger et eller andet sted i vandet og holder fast i sin kajak, og for at få hende i foreløbig sikkerhed skal hun op at hænge i din forstavn. Det må aldrig forekomme, at personen i vandet ender *mellem* to kajakker i søgang. Giv derfor ordre til den kæntrede om at "gå håndgang" i sine egne eller dine dæksliner frem til din forende.

Inden denne manøvre skal hun afgive sin pagaj til redderen (sådan plejer vi at gøre), og redderen gør pagajen fast som sin egen under to fixpunkter. Imidlertid er der mange, der taler for, at personen i vandet ikke slipper sin pagaj endnu, men tager den med i hånden op til redderens forstavn (begge dele bør prøves). Under din forstavn skal den kæntrede hænge sig i "dovendyr-position", og det har to formål: Personen kommer delvist ud af vandets hypotermi-virkning, og redderen bliver stabiliseret under de næste manøvrer.

Og igen: Enten har du fastgjort hendes pagaj under dine liner, eller også har hun stadig sin pagaj i hånden, mens hun hænger i din forstavn. Med den forulykkede under din stævn, begge pagajer i sikker forvaring og en eller begge hænder på den fyldte kajak, trækker du makkerens forstavn til dig, så hendes kajak ligger vinkelret på din. Jeres to både danner nu et T (deraf navnet "T-redning").

Så skal der lænses

Træk den kæntrede kajaks forstævn ind over dit spraydeck. Den skal op på dit cockpit (over dit skød) med *forenden*, og den skal være retvendt (altså bunden nedad), så den glider let på kølen. Du skal køre den så langt ind over dig, at cockpittet vil være fri af havoverfladen, når du vender bunden i vejret på den – det svarer cirka til, at du har kammeratens forluge ud for dig. Du trækker den til dig ved hjælp af håndtag og dæksliner.

Mens du krammer makkerens kajak som var det et bjørneknus, kan intet vælte dig. Du har fat i det mest solide og flydende i miles omkreds, en udrigger – selv om det kan *føles* vældigt usikkert.

Med armen rundt om makkerens kajak får du fat i de fjerneste dæksliner og trækker skroget i omvendt position, så cockpittet hænger nedad, og vandet tømmes ud. Altså, vrid den rundt mod dig med dine rygmuskler, så du ikke skal bugsere alle de kilo vand og kajak i armkræfterne. Du skal ikke gøre forsøg på at løfte båden, men blot tippe den rundt på dit spraydeck, mens du påser, at vandet løber ud af kajakens cockpit.

Tip den rundt på ret køl igen og kig godt efter, at du ikke blot får fyldt cockpittet med "frisk" vand fra en bølge – vend den rundt uden at scoope nyt vand ind – og derefter kan du sætte kajakken tilbage i vandet, så den ligger parallelt med din egen, *men i modsat retning*.

Hold fast under entring

Du har nu svunget makkerens båd rundt, så den ligger parallelt, men modsatrettet af din egen. Din makker hænger stadig som et dovendyr under din stævn, og hendes pagaj og din egen ligger sikkert under dine dæksliner (eller også har hun stadig sin egen i hånden).

Du skal nu have din makker guidet rundt (håndgang med liner) om sin egen nyligt tømte kajak, så hun ender i en position ud for sit eget bagdæk. Du har talt med personen med jævne mellemrum under manøvrerne, så du er sikker på, at hun stadig er ved godt mod og sine fulde fem. Vær opmærksom på, at turen rundt om hendes eget bagdæk kan være risikabel, hvis der er ror på hendes kajak. Her er der risiko for at skade hænder og andet på de skarpe rordele.

Nu skal du holde virkelig fast i hendes kajak, for om et øjeblik kommer der meget vægt på. Læn dig ind over makkerens kajak med hele din overkrop og find med fingrene hendes dæksliner nærmest cockpittet og grib med hele hånden fast om snorene. Du må under ingen omstændigheder nøjes med at få fat i gummliner eller netmasker – det skal være hårde, ufleksible dæksliner. Dine fingre på højre og venstre hånd skal helst pege indad mod hinanden, så du ikke beskadiger dem ved kollision mellem de to kajaker. Mange mener, de bedre kan holde fast i cockpitkarmen, men her vil dine hænder på et eller andet tidspunkt under entringen være i vejen, hvilket gør, at du må flytte grebet og dermed løbe risiko for at slippe.

Endelig ombord (1)

Nu er der to måder at komme op på for den forulykkede, og vi tager dem en ad gangen.

Forlæns op på eget bagdæk (kræver lidt armkræfter af den forulykkede): Bed den forulykkede om at lægge sig i vandet ud for sit eget bagdæk. Den ene hånd kan fæstnes omkring bagenden af cockpitkarmen og den anden på den fjerneste dæksline – eller begge hænder kan gribe om de fjerneste liner. Den forulykkede skal ligge så højt og vandret i overfladen som muligt, og dernæst trækker vedkommende sig ind over sit bagdæk i et hurtigt sæt – gerne assisteret af et svømmetag med benene.

Man skal langt ind over bagdækket for at kunne komme videre i manøvren, så det hjælper at møve sig lidt videre ind over redderens fordæk ved hjælp af hans dæksliner. Man skal mave sig så langt på sin egen båd, at kropsvægten er ligeligt fordelt, for derved tages noget af kraftanstrengelsen fra redderens hænder, og den forulykkede ligger bedre klar til entring.

Hvis I har valgt at lade den kæntrede beholde sin pagaj selv, er det nu på tide at aflevere den til redderen, der stuver den af vejen på en af de to kajaker.

På dette tidspunkt er nogle ret udmattede af at klatre ombord, så her kan det være på sin plads at opfordre den kæntrede til at få pusten tilbage – nu er det værste jo overstået.

Liggende på maven af sit bagdæk stikker den (næsten) reddede begge sine fødder og underben i cockpittet og begynder at skyde sig ned mod sædet, mens hun drejer om sin egen længdeakse med ansigtet mod redderen. På intet tidspunkt må den reddede "gøre sig høj" ved at sætte sig halvt eller helt op. Tyngdepunktet skal holdes så lavt som muligt, så kør ned i "garagen" i liggende stilling. Når den reddede er på plads i sit sæde, kan hun endelig sætte sig helt oprejst.

Men redderen må *ikke* slippe endnu – der mangler spraydeck, pagaj og ro på. Hvis den forulykkede ikke har taget spraydecket i munden under ombordstigningen, er det sandsynligvis blevet snoet under bakseriet, eller den reddede kan være kommet til at sætte sig på det – og kan i øvrigt stadig være konfus efter uheldet. Derfor holder redderen stadig fast i dækslinerne med begge hænder, for sikkerheden er endnu ikke optimal. Spraydecket skal fæstnes hele vejen rundt langs cockpittet, og når det er sket, skal pagajerne tilbage til rette ejermænd. Man kan hjælpes ad med at få sin egen, men sikrest er det nok, at den stadigt fastholdte forulykkede løsner de to pagajer en ad gangen og fordeler dem.

Som det sidste sikrer redderen sig, at alt er ok med den forliste (og sig selv), og nu kan de to parter skilles og ro til land og få varmen eller videre på deres tur.

Endelig ombord (2)

Bensving op i cockpit (kræver arm- og fingerkræfter af redderen): Bed den forulykkede om at ligge på ryggen i vandet langs sin kajak – hovedet mod bagenden, fødderne mod forenden. Hun skal holde fast i sin kajak bag cockpittet med den hånd, der er nærmest båden (i den frie hånd har hun muligvis sin egen pagaj endnu). Dernæst fører hun sin fjerneste/yderste fod op i cockpittet og bruger nu benkræfterne til at rulle sig op på sin kajaks bagdæk liggende på maven. Under manøvren rækker hun med den fjerneste/yderste hånd ud efter en dæksline så langt agter som muligt og gerne helt ovre på redderens kajak. Det tvinger hende til at udføre øvelsen lavt, udstrakt, så tyngdepunktet holdes nede, og hun laver rullet på maven.

Nu ligger hun på maven på sit bagdæk og trækker derefter den anden fod og underben op af vandet og ned i cockpittet. Og så kan hun dreje sig rundt med ansigtet mod sin redder, mens hun fortsat holder tyngdepunktet lavt og på intet tidspunkt sætter sig op, før hun er i sædet.

Resten af proceduren ligner den foregående: Spraydeck på, pagajerne distribueres og situationen rundes af med øjenkontakt og aftale om, hvad der nu skal ske.

Assistance

I begyndelsen af denne artikel skrev jeg, at "mere end én redder er en god sikkerhed". Den forulykkede kan være træt eller forvirret, og måske er flere forsøg på at komme op mislykkedes. Så er der god mening i at komme til assistance med en arm eller en støttende stævn.

Vi vil ikke gerne have den kæntrede person til at ligge mellem to både i oprørt hav. Det kan medføre sammenstød og læsioner i sådan en knibtangsmanøvre. Men den ekstra redder kan ro om på ydersiden af førsteredderen og lange en arm ind over hans dæk og få fat i den forulykkedes skulderstrop på redningsvesten. Med fælles hiv og sving kan det være forskellen, der redder liv.

I mindre bølger eller fladt vand kan det også forsøges at lægge sig på den kæntredes side, så han kan bruge ekstraredderens forende eller dæk som stignøjle eller fodstøtte i sit forsøg på at komme op på eget bagdæk.

Under alle omstændigheder kan det vise sig som en uvurderlig støtte, at der er én (eller flere) ekstra, hvis uheldet er ude, og redderen selv må en tur i vandet. Af og til tager Murphys Lov magten, og det gælder især ude i elementerne: "Hvis noget kan gå galt, vil det gå galt" – men du kan få afslag i prisen, hvis du er rigtig god til makkerredninger.

Billederne er taget den 24. januar 2012, og vandet er +2 grader. Modeller: Else og Bjarke, Århus Havkajakklub